

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO 11/2004 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksista komission asetuksiksi yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukia koskevista säännöistä

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 27 päivänä helmikuuta 2004 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksista komission asetuksiksi yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukia koskevista säännöistä (U 10/2004 vp).

Valiokunnalla on ollut ennakkollisesti käytettävissä myös asiaan liittyvä jatkokirjelmä 1. MMM 16.03.2004.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostossa.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- apulaisosastopäällikkö Heimo Hanhilahti ja ylitarkastaja Juha Vanhatalo, maa- ja metsätalousministeriö
- professori Kyösti Pietola, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
- johtaja Tapio Kytölä ja lakimies Marica Twerin, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotukset

Valtioneuvoston kirjelmä sisältää kaksi komission asetusehdotusta. Näistä ensimmäinen koskee suorien tukien yhteisiä sääntöjä ja toinen maatalan tilatukijärjestelmää. Jatkokirjelmä sisältää uudet versiot komission asetuksiksi, jotka täydentävät aikaisemmin esitettyjä asetusehdotuksia. Ehdotuksista ei ole ollut käytettävissä suomen- eikä ruotsinkielisiä versioita.

Molemmat asetukset liittyvät EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistamiseen, jonka päälinjoista EU:n maatalousministerit päättivät

26.6.2003. Keskeinen osa uudistusta on suorien tukien järjestelmän luominen. Suoriin tukiin kuuluu muun muassa uusi tuotannosta irrotettu tilatuki, johon pääosa EU:n kokonaan rahoittamista tuista sisällytetään.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistus tulee voimaan asteittain vuodesta 2004 lähtien. Tilatuen käyttöönottovuodeksi jäsenvaltiot voivat päättää vuoden 2005, 2006 tai 2007. Jäsenvaltioille jätetään lisäksi päätösvaltaa tilatuen toteuttamismallin osalta. Ne voivat valita tilakohtaisen tuen, tasatuen tai näiden yhdistelmän.

Jäsenvaltiot voivat myös päättää jättää osan tilatukeen siirrettävistä tuista edelleen tuotantoon sidotuiksi tuiksi ja maksettaviksi nykyisten tukien tapaan tilan vuosittaisten tuotannon-tekijöiden perusteella. Täydentävät ehdot tulevat asteittain voimaan vuosina 2005—2007.

Valtioneuvoston kanta

Edellä todettuun jatkokirjelmään sisältyy valtioneuvoston kanta täydennettyihin asetusehdotuksiin. Tässä on kiinnitetty huomiota monimutkaisen valvonta- ja seuraamusjärjestelmän yksinkertaistamiseen sekä sanktiotasojen saattamiseen kohtuulliselle tasolle. Valtioneuvosto korostaa, että asetustekstien tulee olla yksiselit-

teisiä ja selviä ja tukea kaikkia mahdollisia tilatukijärjestelmän kansallisia toteutusmuotoja.

Suomi katsoo, että erityisesti suorien tukien myöntämisen perusteena olevat niin sanotut täydentävät ehdot tulisi ottaa käyttöön siten, että viljelijöille ei aiheudu kohtuuttomia riskejä tukimenetyksistä mahdollisesti hankalasti valvottavissa olevien vaatimusten johdosta. Tukien tarkastusmenetelmän tulee olla yksinkertainen ja tehokas.

Valtioneuvoston kannassa kiinnitetään huomiota myös tukioikeuksien muodostamis- ja vaihdantatilanteisiin. Näissä uuden järjestelmän tulee ottaa huomioon muodostuvat väliin-putoajaryhmät.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtiovarainvaliokunta toteaa, että myös täydennetyt asetuserinnokset ovat edelleen varsin keskeneräisiä. Niiden käsittelyä on myös eduskuntavaiheessa vaikeuttanut edellä todettu suomen- ja ruotsinkielisten versioiden puuttuminen. Myös valtioneuvoston kanta on ollut vielä varsin yleisellä tasolla.

Asetus 1

Ensimmäinen asetusehdotus koskee muun muassa valvontaa ja sanktiointia. Valiokunta pitää näiltä osin valtioneuvoston lähtökohtia oikeina. Uudet säädökset eivät saa lisätä valvontabyrokratiaa, ja viljelijöiden on kyettävä luottamaan annettuihin ohjeisiin.

Asetuksessa kiinnitetään huomiota valvontajärjestelmän tehokkaaseen käyttöön täydentävien ehtojen valvonnassa. Valtioneuvoston kirjelmän mukaan jäsenvaltio voi käyttää hyväkseen täydentävien ehtojen valvonnassa jo olemassa olevia valvontajärjestelmiä. Täydentävien ehtojen minimivalvontamäärä on yksi prosentti kaikkien suoria tukia hakeneiden määräs- tä. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus toimii siten, ettei sääntöjä myöskään tältä osin kiristeta nykyisestä. Mikäli valvontaseuraamuksia

tulee, niiden on oltava kohtuullisia ja suhteessa mahdolliseen laiminlyöntiin.

Asetus 2

Komission toinen asetusehdotus on vielä ensimmäistäkin keskeneräisempi. Asetus on kuitenkin erittäin keskeinen tukijärjestelmän toimeenpanon kannalta. Suomi ottanee uuden tilatukijärjestelmän käyttöön vuonna 2006. Epäselvää sen sijaan vielä on esimerkiksi se, valitseeko Suomi tilakohtaisen tuen, tasatuen vai näiden yhdistel- män.

Tilakohtainen tuki määräytyisi ns. tilakohtai- sen viitemäärän perusteella vuosien 2000—2002 historiallisen tuotannon mukaan. Tässä mallissa eri lohkoilla voi olla hyvin erilaisia tukioikeuk- sia samalla alueella. Nämä erilaiset tukioikeudet pääomittuisivat pellon hintaan ja vuokriin, mikä heikentäisi tuotantoaan laajentavien tilojen mah- dollisuuksia löytää kohtuuhintaista peltoa lähietäisyydeltä. Toisaalta tilakohtaisen tuen malli tarjoaisi lyhyellä aikavälillä mahdollisuu- den säilyttää tilan CAP-tukitaso ennallaan. Tuotantosuunnista se heikentäisi naudakarjatilojen tuotantomotivaatiota ja kiihdyttäisi tuotannosta luopumista.

Tasatukimalli johtaisi tulonmenetyksiin tiloilla, joilla tilakohtaisessa mallissa olisi korkea tukioikeus/hehtaari. Investoivan tai jo investoineen maito- tai naudatilan tapauksessa puhdas tasatukimalli voisi johtaa merkittäviin tulonmenetyksiin. Hyvänä puolena tasatukimallissa olisi se, että peltolohkot olisivat tukioikeudeltaan kaikki samanarvoisia. Myös tämä malli johtaisi ilmeisesti peltomaan hinnan nousuun erityisesti kotieläinvaltaisilla alueilla, mikä voisi vaikeuttaa tilusjärjestelyjä. Hallinnollisesti tasatukimalli olisi tilakohtaista mallia yksinkertaisempi.

Eräs vaihtoehto yhdistelmämalliksi olisi se, että naudatarkkailuun maksettaisiin tilakohtaista lisä. Tietyllä siirtymäajalla, esimerkiksi 5—10 vuoden aikana tästä voitaisiin pyrkiä tasatukimalliin. Tänä aikana investoineet tilat ehtisivat maksaa pääosan investoinnista takaisin ja samalla sopeuttaa tuotantoaan tasatukimallin edellyttämällä tavalla.

Valtiovarainvaliokunta toteaa, että tukien irrottaminen tuotannosta merkitsee suurta muutosta maatalouspolitiikassa. Erityisen suuria ongelmia se aiheuttaa tuotantoaan hiljattain laajentaneiden tai tuotantosuuntaa vaihtaneiden tilojen kohdalla. Valiokunta katsoo, että näiden tilojen asema tulee uudistuksessa turvata. Valittavan mallin tulee tukea yrittämistä.

Valiokunta toteaa tukioikeuksilla käytävän kaupan sääntelyn olevan erityisen ongelmallisen uudessa järjestelmässä. Niin kauan kuin tämä sääntely on epäselvää, viljelijät välttävät maan ostamista ja/tai vuokraamista. Saadun selvityksen mukaan on mahdollista, että tuki-

oikeuksien siirtyminen edellyttäisi myyjän ja ostajan yhteistoimintaa tilatukijärjestelmän käyttöönottovuonna (2006). Tämä saattaa esimerkiksi myyjän kuolemasta tai muusta syystä johtuen asettaa ostajan ylivoimaiseen tilanteeseen. Valiokunta korostaa, että järjestelmän pitäisi olla joustava, yksinkertainen ja luotettava eikä se saisi vaatia myyjältä kaupan jälkeistä toimintaa.

Sääntelyä tulee täsmentää myös tukioikeuksien vuokraustilanteita silmällä pitäen. Valiokunta katsoo, ettei vuokramaiden nykyisen omistajankaan oikeuksia tule heikentää huolehtimalla vain toisen osapuolen eduista.

On tärkeää, että tilatukioikeuksien kauppaa ja vaihdantaa koskevat säännöt ovat oikeudenmukaisia ja yksinkertaisia. Niissä tulee valtioneuvoston kannan mukaisesti ottaa huomioon mahdolliset tukioikeuksien muodostamis- ja vaihdantatilanteissa muodostuvat väliinpuotoajaryhmät.

Yhteenveto

Valiokunta toteaa, että molemmissa asetuksissa jäsenvaltioille jätetään päätösvaltaa. Suomessa tuleekin pyrkiä näiden säännösten joustavaan ja oikeudenmukaiseen tulkintaan. Suomalaisella lainsäädännöllä ei myöskään saa kiristää komission antamia säännöksiä entisestään.

Lausunto

Lausuntonaan valtiovarainvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä todetuin huomautuksin.

VaVL 11/2004 vp — U 10/2004 vp

Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Olavi Ala-Nissilä /kesk	Kimmo Sasi /kok
vpj.	Matti Ahde /sd	Anni Sinnemäki /vihr
jäs.	Eva Biaudet /r (osittain)	Irja Tulonen /kok
	Jyri Häkämies /kok	Kari Uotila /vas
	Kyösti Karjula /kesk	Jukka Vihriälä /kesk
	Jari Koskinen /kok	vjäs. Christina Gestrin /r (osittain)
	Pekka Kuosmanen /kok	Mikko Immonen /vas
	Maija-Liisa Lindqvist /kesk	Timo Kalli /kesk (osittain)
	Mika Lintilä /kesk	Eero Lämsä /kesk
	Virpa Puisto /sd	Maija Rask /sd.
	Matti Saarinen /sd	

Valiokunnan sihteerinä jaostokäsittelyssä on toiminut

valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja.